

İbn-i Kayyim (rahimehullah)'ın Çocuk Terbiyesi İle İlgili Nasihati

Zekeriya Ahmed

16 Ara, 2023

<https://ilimvecihat.com>

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Bil ki; muhakkak çocuk anne babası yanında, üzerinde her türlü nakşa hazır, saf mücevher gibi bir kalbe sahip olan, bir emanettir. Eğer hayır işlemek onda alışkanlık haline getirilir ve öyle yetiştirilirse o zaman ondan hayır neşet eder ve neşet eden bu hayırdan dolayı ebeveyni ve onu terbiye eden kişilerde onun sevabında ona ortak olurlar. Şayet şer işlemek onda alışkanlık haline getirilir ve öyle yetiştirilirse bu defa ise ondan şer neşet eder ve bu şer den kaynaklanan sorumluluk ise onun velisinin boynundadır. İşte bundan dolayı ebeveynin çocuğunu bu tür bir durumdan koruması, onu eğitmesi, yetiştirmesi ve bunun yanında ona ahlakın güzelliklerini öğretmesi, kötü arkadaşlardan muhafaza etmesi, onu müreffeh bir yaşama alıştırmaması ve ona yaşı ilerleyip ömrünü harap etmesine sebep olacak; lüks ve süslü bir yaşamın etkenlerini sevdirmemesi gerekir. Aksine onu ömrünün ilk döneminde; henüz emzirilmesini ve yetiştirilmesini isterken bunu ancak helal ile beslenen -ki haram ile hasıl olan sütte bereket yoktur- dindar salih bir kadından isteyerek korumak, bununla beraber bir çocukta karakteristik özellik olarak ilk göze çarpan, mümtaz oluşun alameti olan ve buluğa ermekle beraber aklının da kemale erdiğini müjdeleyen “haya” ortaya çıktığında ise bu özellikten yardım alarak onu terbiye etmek gerekir.

Bir çocuk için alt etmesi gereken en şerli sıfatlardan biride (çirkin) beslenmedir. Bundan dolayı çocuğa yemek yemenin adabını öğretmek, bazı vakitlerde sadece ekmek ile yetinmesini sağlayarak katığı, onda aşına olunan bir durum olmaktan çıkarmak ve bunu yapmakla yükümlü olduğu bir emirmiş gibi görmesini sağlamak, birde çok yemenin kişiyi hayvanlarla aynı benzerliği göstereceği bir duruma sevk edeceğini belirterek onun yanında bunun çirkin bir hal almasını sağlamak gerekir.

Elbise seçerken de durum böyledir. Çocuğa, yanında rengârenk ve ipeksi elbiselerin kadın ve kadınsı kişiliğe sahip kişilerin işi olduğunu anlatarak, rengarenk ve ipeksi elbiseler yerine beyaz elbiseleri tercih etmesi sevdirmelidir. Bununla beraber çocuğu müreffeh bir hayat süren akranlarına karışmasını menetmek, kalbinde aşkı konu edinen şiirleri muhafaza etmek yerine, Kur’an, hadis ve salihlere karşı kalbine sevgiyi dikecek olan; salihlerin hayranlık uyandıran sözlerini öğreten okullarda vaktini geçirmesi suretiyle, meşguliyetini ayarlamak gerekir.

Ne zamanki çocuktan güzel ahlak ve övülmesi gereken bir fiil zuhur ederse bundan dolayı ona ikramda bulunmak, sevineceği bir şeyle mükâfatlandırmak ve onu bu fiilden dolayı insanların yanında övmek...Bazı hallerde buna aykırı bir fiil söz konusu olduğunda ise; bu fiilden haberi yokmuş gibi davranmak,

meydana çıkarmamak...Ama şayet bu filleri tekrar etme gibi bir durum söz konusu olursa işte o zaman gizlice uyarmak, insanlara bu filin aşikar olacağını belirterek korkutmak ve bunun dışında fazla bir ayıplamaya gitmemek gerekir. Çünkü çok ayıplama, onunla uyarı mahiyetinde yapılan kelimada var olan heybeti korumanın aksine, bu ayıplamaların çocuk da önemini yitirmiş bir hal almasına olanak sağlar.

Anne çocuğunu, babası ile korkutması gerekir. Bunun yanında çocuğa miras olarak sadece tembelliği bırakacak olan gündüz uykusundan men etmekle beraber, gece uykusuna bir engel çıkarmamalıdır. Fakat uzuvlarının sertleşmesi için yumuşak yataklardan men etmesi ve yatak, elbise ve yiyeceklerde sert olanları seçmesi ve tembelliğin ona galebe çalmasına engel olmak için yürümeye, hareket etmeye ve spor yapmaya alışkanlık kazandırması gereklidir. Yine anne çocuğuna, akranlarına karşı babasının sahip olduğu mülk, yiyecek ve elbiselerle iftihar etmesini men etmeli aynı zamanda beraber yaşadığı kişilere karşı tevazu ve ikram sahibi olmayı onda bir alışkanlık haline getirmeli, onun gibi çocuk olan kimselerden bir şey almasını yasaklamalı ve ona almanın düşüklük, vermenin ise büyüklük olduğunu öğretmeli ve çocuğun indinde altın ve gümüşü sevmenin çirkin bir durum olduğunu yerleştirmelidir.

Bir mecliste, başka kimselerin yanında hazır bulunurken tükürmemeyi, sümükürmemeyi ve esnememeyi alışkanlık edinmeli, ayaküstüne ayak atarak oturmamalı ve çok konuşmaktan men edilmekle beraber konuşmasını sadece kendisine soru sorulduğunda konuşmakla sınırlamalı, onun dışında kendisinden büyük kişiler konuştuğunda ise güzel bir şekilde onları dinlemeli, kendisinden üstün kişinin önünde ayağa kalkmalı ve onun önünde oturmalıdır.

Kelamın kötüsünden men edilmeli ve kötü kelam eden kimselerle beraber olmamalıdır. Çünkü bir çocuğun korunmasında asıl olan onu kötü arkadaşlardan korumaktır.

Okul çıkışından sonra güzel oyunları oynaması ve henüz terbiye edilme aşamasında iken onda bu eğitimden dolayı bir bıkkınlığın oluşmaması için, bazen mola vermesini sağlamak gereklidir.

Anne ve babasına ve öğretmenine itaat etmesi ve onlara saygı göstermesi gerektiği öğretilmelidir.

Yedi yaşına ulaştığında ise namaz kılması emredilmeli, onda alışkanlık olması için namazlarda tahareti terk etmesine müsamaha gösterilmemelidir. Yalan söylemekten ve hıyanetten uzak durması için korkutulmalı, buluğa yaklaştığında ise ona bazı görevler yüklenmelidir.

Bil ki yiyecek bir araçtır. Ve onunla hedeflenen Allah'a itaat ederken bedeni takviye etmek olmalıdır. Ve dünya baki olmamakla birlikte, her bir saat tetikte bekleyen ölümün ise dünyada ki nimetleri keseceği aşikardır. O zaman akıllı kimse ahiretine yatırım yapan kimsedir. Ve eğer bir kimse salih olarak yetişirse o zaman bu salahiyet onun kalbinde de sabit olur. Tıpkı taşta yazılan yazının taşta sabit kalması gibi...

Sehl bin Abdullah şöyle demiştir: Ben üç yaşında iken dayım Muhammed ibni Sevar bana bir gün şöyle dedi: "Seni yaratan Allah'ı zikretmeyecek misin?" Ben de ona nasıl zikredebeyim dedim. Dedi ki: "Dilini hareket ettirmeden kalbinle üç defa "Allah benimle beraber, Allah beni görüyor ve beni müşahede ediyor de." Ve ben bunu öğreninceye kadar gecelerimde söylüyordum. Sonra bana bunu her gecede 11 defa söyle dedi. Bende öyle yaptım. Ve kalbimde onun tatlılığı vaki oldu. Bir sene geçtikten sonra dayım bana: "Sana öğrettiklerimi muhafaza et ve kabre girinceye kadar onu yapmaya devam et" dedi. Bende senelerce bunu devam ettirdim ve özümde onun tatlılığını buldum. Sonra dayım bana şöyle dedi, "Ey Sehl Allah'ın kendisiyle beraber olduğu, kendisini gözetlediği ve müşahede ettiği bir kimse ona isyan eder mi.? İşte bundan dolayı masiyetten sakın." Bundan sonra ben mektebe devam ettim ve ben daha altı veya yedi yaşında iken Kur'an'ı ezberledim. Sonra dehr orucu tuttum ve o zamanlar kuvvetimi arpa ekmeğinden alıyordum. Ve sonrada bütün gecelerimi ibadetle geçirmeye başladım. [1]

[1] Muhtasar Minhacül Kasidin